

TURİZM HARİTASI

KÜLTÜR ve İNANÇLAR DIYARI

Şanlıurfa

www.urfa.kultur.gov.tr

İnsanlık tarihinin başlangıcı sayılan ata yurdunuz, 12.000 yıllık Balıklıgöl Heykeli'ni, Göbeklitepe Tapınağı'nı, Türkiye'nin en çok arkeolojik kazı yapılan ilini ve eser sayısı bakımından Türkiye'nin 5. müzesini, Dünya'nın en önemli mozaiiklerini, görmek istiyorsanız, yolunuz mutlaka bu şehre düşmeli...

Dünyanın ilk Üniversitesi olan ilim ve irfan yurdu tarihi Harran Şehrini, Güneydoğu'nun Efesi sayılan Şuayb Antik Şehrini; Ay, Güneş ve Yıldız'ın kutsandığı Soğmatar Antik Şehrini görmek istiyorsanız, yolunuz mutlaka bu şehre düşmeli...

Üç semavi dinin İbrahim Peygamberde bulunduğu Peygamberler Şehrini, Peygamberlere izafe dilen makamları, İbrahim Peygamber'in cömertliğini, Eyyüb Peygamber'in sabrını, Yakup ve Musa Peygamber'in aşkını, Hz. İsa'nın kutsadığı kenti, medeniyetlerin bulunduğu, kaynaştığı, hoşgörü şehri, görmek istiyorsanız, yolunuz mutlaka bu şehre düşmeli...

Türk İslam mimarisinin şaheserleri arasında sayılan dantel dantel işlenmiş geleneksel mimari yapıları, geleneksel el sanatlarını, mutfak zenginliğini, Dünya'ya nam salmış musikisini, yaşanan ve yaşatılan otantik ve mistik kültürünü görmek istiyorsanız, yolunuz mutlaka bu şehre düşmeli...

İlk tarımın yapıldığı verimli toprağı ile geçmişte Mezopotamya'nın, bugün ise GAP'ın başkenti olan ilini, Türkiye'nin en büyük ve Dünya'nın 6'ncı büyük barajı olan Atatürk Barajını görmek istiyorsanız, yolunuz mutlaka bu şehre düşmeli...

ŞANLIURFA İLÇELERE UZAKLIK ÇETVELİ (km)										
SANLIURFA	54	80	38	141	112	47	55	95	43	92
54 AKÇAĞALE	134	92	195	166	26	109	149	97	146	
80 134 BİRECİK	118	221	40	127	135	175	45	172		
38 92 118 BOZOVA	179	150	85	50	50	89	81	130		
141 195 221 179 CEYLANPINAR	253	188	196	236	184	49				
112 166 40 150 253 HALFETİ	169	167	207	81	204					
47 26 127 85 188 159 HARRAN	102	142	90	139						
55 109 135 90 196 167 102 HALFETİ	39	98	147							
95 149 175 89 236 207 142 39 SİVEREK	135	187								
43 97 45 81 184 81 90 98 135 SÜRÜÇ	135									
92 148 172 130 49 204 139 147 187 135 VİRANŞEHİR										

ŞANLIURFA'NIN BAZI MERKEZLERE UZAKLIĞI (km)			
ADANA	345	MERSİN	414
ADIYAMAN	109	ISKENDERUN	450
ANKARA	810	HARRAN	47
ANTALYA	898	ATATÜRK BARAJI	65
BURSA	1180	HABUR SINIR KAPISI	380
DIYARBAKIR	185	HASANKEYF	350
GAZİANTEP	137	NEMLİTÜ DAĞI	190
İSTANBUL	1263	KARACADAĞ KAYAK MERKEZİ	160
İZMİR	1243	KARAALI KAPLICALARI	40
MARDİN	188		

ŞANLIURFA'NIN SURIYE'DENKİ BAZI ŞEHİRLERE UZAKLIKLARI (km)		T.C. ŞANLIURFA VALİLİĞİ İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ YAYINLARI-10	
HALEP	300	Yazın	
RAKKA	155	M.SAHİR RİZVANÖZÜLÜ - Davut CENAK	
HASEKI	230	Murat İNANIR	
LAZİYEH	446	2019 Güncellemesi	
ŞAM	655	AKYURT HARAKI KÜLTÜRÜN AYDIN ASLAN	
DER EŞ-ZOR	300	Medin	
	155	Sehmi YILDIZ	
		M.SAHİR RİZVANÖZÜLÜ	
		Fotoğraflar	
		İbrahim H. KARACADAĞ - Celal ULUDAĞ-Gökcan AÇAR	
		Bayram SOYKAN - Celal ULUDAĞ-Gökcan AÇAR	
		Sanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Arşivi	
		İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi	
		Kullanılan Tablolar	
		Renk KABA	
		Yapım	
		© 2018	

HARRAN KÜMBET EVLERİ Harran evlerinin benzerlerine Şanlıurfa'ya bağlı Süruç ve Birecik kırsalında köylerde de rastlamak mümkündür. Ancak, Harran'da farklı olarak, evlerin üst örtüsünde tuğla kullanılmıştır. Bunun ilk sebebi vardır: Biri, ağaç malzemenin bulunmaması, diğeri ise, Harran'da bol miktarda bulunan tuğla malzemesidir. Evlerin yükseliği içerden en çok 5 metreye ulaşır. Örgüleri düzensiz bir şekilde balık sıva ile bağlanan üst örtü ve duvarlar, içerden ve dışardan yine bu harçla süslenmiştir. Harran evleri yazın serin kışın sıcaktır. Sur içinde 600 kadar kümbet evi bulunmaktadır.

HARRAN ULU CAMİİ Harran, MS 639 yıllarında Halife Hz. Ömer zamanında İslam hâkimiyetine geçmiştir. Harran, Emevîler Dönemi'nde son halife II. Mervan zamanında da bir süre başkent olmuştur. Türkiye'de İslam mimarisinde yapılmış en eski cami olan Harran Ulu Camii, MS 744-750 tarihleri arasında Emevîler Devri'nde Halife II. Mervan tarafından yaptırılmıştır. Minarenin zaman içinde yok olan aşşap merdivenleri, aslına uygun bir şekilde 105 basamaklı olarak yeniden yapılmıştır. Bu alanda bulunan Harran Okulunda yetişen alimler, Avrupa medeniyetinin oluşumuna büyük katkı sağlamıştır.

HAN EL-BARUR (KERVANSARAYI) Harran'a 26 km. uzaklıkta Göktaş Köyü'nde bulunan yapı, Eyyubiler Dönemi'ne (Miladi1219) tarihlenmektedir. "Barur", Arapça'da "Keçi gübresi" demektir. Rivâyete göre, hani yapıtiran İsa oğlu İmad oğlu Hacı Hüsameddin Ali Bey, burayı kuru üzümle doldurmuş, yoldan geçen veya kervansarayda konaklayan misafirlere ikram edermiş, "Benzen sonra gelenler burayı keçi gübresi ile dolduracaklardır" demiştir. Yapı, Moğol istilasından sonra harap olmuş ve yerli halk tarafından uzun yıllar ahır olarak kullanılmıştır.

SOĞMATAR ANTIK ŞEHİRİ Şuayb Antik Şehrinden 18 km. sonra, Soğmatar Antik Şehrine varılır. Harran'a 57 km. mesafededir. Roma Dönemi'ne (MS 2. yüzyıl) tarihlenen bölge, Abgar Krallığı Döneminde Harranlıların ay ve gezegen tanımları için tapındıkları bir kilt merkezidir. Soğmatara; Ay tanrısı Sine ait mağara (Pognon Mağarası), yağmarda yapı ve taşın kabartmalarını ve zemine kazılmış yazıtları olduğu bir tepe (Kutsal Tepe), 6 adet kare ve yuvarlak planlı mozaik (Anıt Mezar), 4 kule ve en ana kayaya oyulmuş kaya mezarları bulunmaktadır. Soğmatar Antik Şehrindeki tarihi kuyunun, Hz. Musa Kuyusu olduğu rivayet edilir.

TELLA MARTYRİONU (Dikmeler) Viranşehir'de Eski Paşalar Okulunun batısında yer alır. Sekizgen yapının 4-5 ypled bir Aziz anısına Martyrion olarak inşa edildiği tahmin edilmektedir. Tamamı 8 adet olan dikmelerden bu güne sadece bir tanesi gelebilmiştir.

SAKLI CENNET HALFETİ İlçe, MÖ 855 yılında Assur Kralı III. Salmanssar tarafından alındığında Şitamrat adını taşıyordu. Bundan sonra sırasıyla; Yunanlılar, Süryaniler, Arap-İslam, Bizans, Memluk, Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. İlçenin büyük bir kısmı Birecik Barajı suları altında kalmıştır. Kentin simgesi siyah güllü büyük ilği çekmektedir. Teknelere, Aziz Nerses Kilisesi'nin, Barşama Manastırı'nın ve daha birçok tarihi yapının yer aldığı Rumkaleye, kaya kilisesinin yer aldığı tarihi Savaşan Köyü'ne ulaşım olanaklı hale gelmiştir.

BİRECİK ve KELAYNAKLAR 1956'da Fırat üzerine Türkiye'nin en uzun köprülerinden biri olan Birecik Köprüsü'nün yapılması ile ilçe, yeniden gelişmeye başladı. Birecik, kelaynak kuşlarının göç merkezi olması dolayısı ile önemli bir yerdir. Kelaynak, dünyada sadece Birecik ve Kuzey Afrika'ya örnek için geçen, göçmen kuş türüdür. Kelaynaklar, şubat ortalarında Birecik'e gelip temmuz ortalarında yavrularıyla birlikte Birecik'ten ayrılırlar. Çeşitli nedenlerden dolayı, sayıları azalınca, 1977 yılında Orman Genel Müdürlüğü tarafından kurulan "Kelaynak Üretim ve Koruma İstasyonu"nda koruma altına alınmışlardır.

KARAALI KAPLICALARI Şanlıurfa'nın 40 km. güneydoğusunda bulunan Karaali Kaplıcalarında, Kaplıca Otel Tesisi'ni ve Kapalı Havuz Tesisi'ni Özel İdare tarafından yapılmış olup 34 odalı 60 yataklıdır. 150.000m²'saat sıcak su kapasitesidir. 54 daireden oluşan bir apart otel de Şubat 2000 'de hizmete açılmıştır. 49-55 derecedeki sıcak suyun, sinir sistemi, eklem, cilt, dolayım ve benzeri hastalıklar için şifa özelliği taşıdığı tespit edilmiştir. Karaali Kaplıcaları, kaplıca turizmi dışında seracılık amaçlı da kullanılmaktadır.

GERMUŞ KİLİSESİ Germuş Kilisesi, merkezin 10 km kuzeydoğusunda Germuş Köyü/Dağteşininde yer alır. 19.yy'de yapıldığı tahmin edilmektedir. Kilise alanı, bir akarsu, bir kilise (Aziz Yakup Kilisesi) ve kilisenin toplandı meydanından oluşur. Kilise, taştan ve iki katlı olarak inşa edilmiştir.

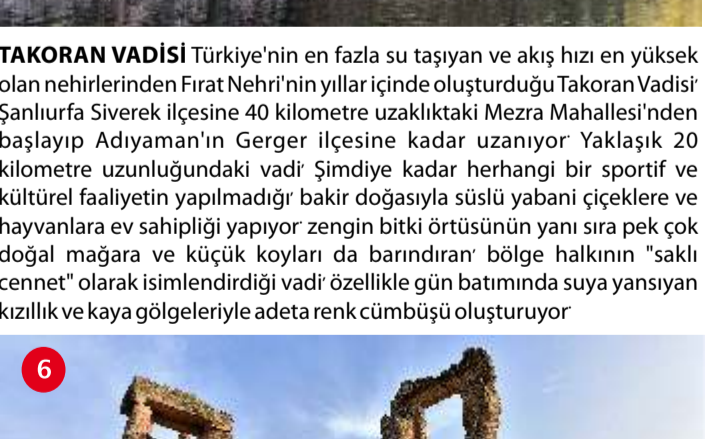
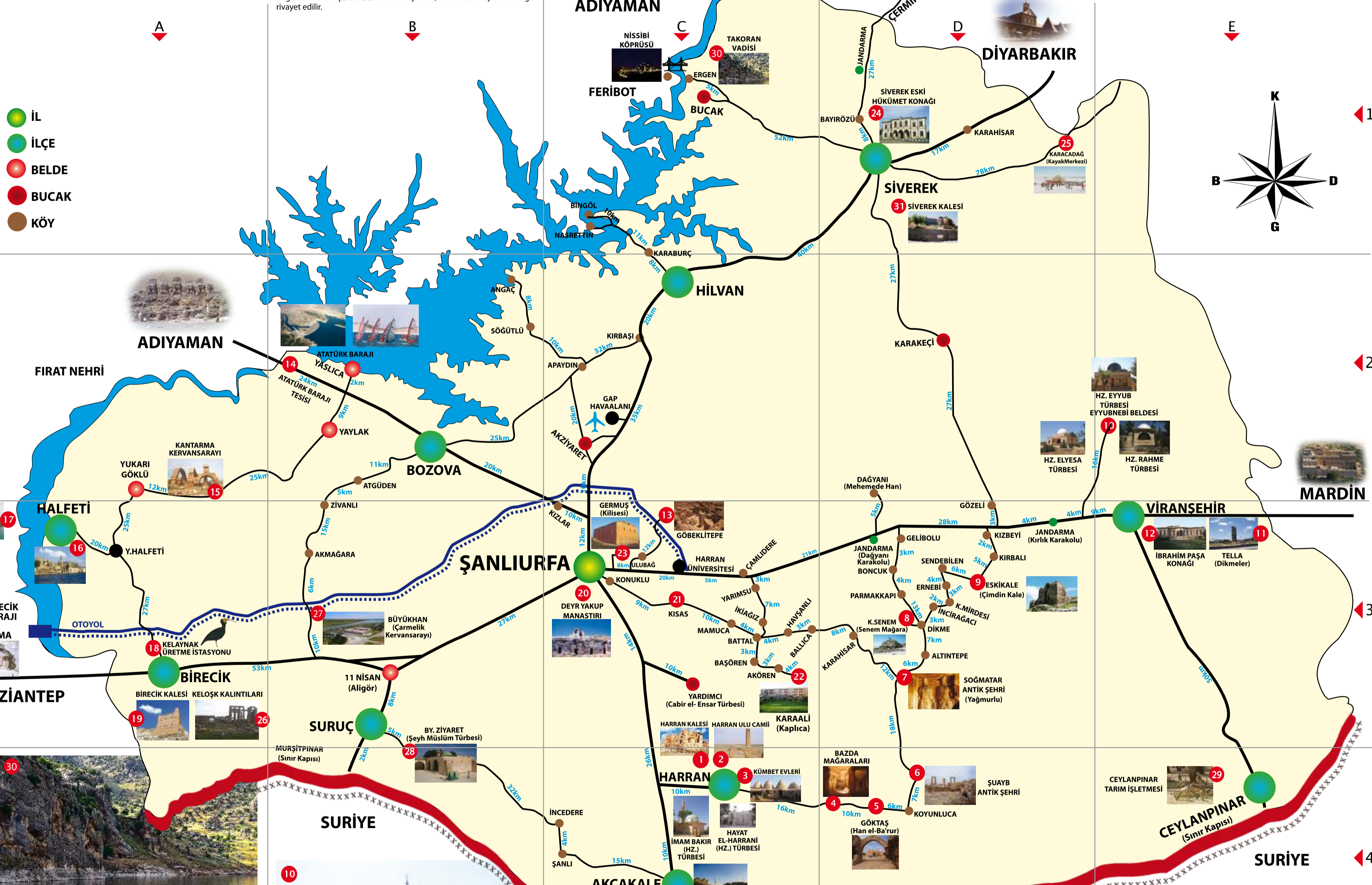
KARACADAĞ KAYAK MERKEZİ Siverek ilçemizde yer alan Karacadağ'da bölgenin kar tutabilmesi özelliğinden yola çıkılarak Vâlik tarafından kayak pistleri düzenlenmiştir. 600-700 m. uzunluğunda pistler için 250m'lik bir lift yapılmıştır. Siverek ilçesinde 60 km. mesafede olan kayak merkezinde 60m'lik bir kaleterya ile 30m'lik bungalov tipi hizmet evi bulunmaktadır. Kasım ayında itibaren dört aylık kayak sezonu vardır.

ÇİMDİN KALE (ÇİMDİN KALE-ESKİ KALE) Şanlıurfa-Viranşehir karayolunun 61.km'sinden güneye saparak 9 km'lik bir mesafeden sonra ulaşılabilir tarihi bir kaledir. Etrafı derin savunma hendesi ile çevrili bu kalenin, Eyyubiler Döneminde yapıldığı tahmin edilmektedir. Yapıda bir türbe mevcuttur. Türbe kitabesinde Peygamber soyundan İbrahim oğlu Mesut Ali'nin kabri olduğu yazılır. Çimdin Kalem'in batıdaki girişinde büyük mağaralar yer alır. Memlükler Döneminde restore edilen kale üzerinde bir de su kuyusu bulunur.

DÜNYANIN EN ESKİ ARKEOLOJİK TAPINAĞI GÖBEKLİTEPE Şanlıurfa il merkezinin 17 km doğusunda Örencik (Karaharabe) köyünün 3 km kuzeydoğusunda yer alan Göbeklitepe 12.000 yıl öncesine tarihlenen **Dünya'nın En Eski Arkeolojik Tapınağı**dır. Kazı çalışmalar 1995-2007 arasında Alman Arkeoloji Enstitüsünden Arkeolog Klaus Schmidt danışmanlığında; 2007-2014 yılları arasında ise Klaus Schmidt'in başkanlığında devam etmiştir. Ancak Klaus Schmidt 2014 yılında vefat etmiştir. Göbeklitepe'de ortaya çıkarılan ilginç buluntular arasında çöl varanı, süzünge kabartmaları, yaban domuzları, turna, yelken, tilki, yılan, çekirge, koyun, aslan örümcek ve kafası olmayan insan kabartması, erkeklik organı abartılı olarak tasvir edilmiş erkek heykelleri bu ortaya çıkan bulgular 12.000 yıl önce yerleşik hayata geçen bu dönem insanının inançlarını yansıtan önemli bulgular oluşturmuştur. Göbeklitepe'de bulunan 12.000 yıllık yapılar, mimarlık tarihinin başlangıcı olarak kabul edilmemiştir. İnsanlığın tek taşından ilerden önceki çok tanımlı döneme ait ilk tapınağı, MÖ 4.000 yıla tarihlenen Malta Adası'ndaki tapınak olarak bilinirdi. Göbeklitepe yerleşiminin tespiti ile bu bilgiler çeşitliliğini yitirmiş ve insanlığın ilk tapınağının günümüzden 12.000 yıl öncesine tarihlenen **Göbeklitepe Tapınağı** olduğu bilimsel verilerle kanıtlanmıştır. Dünyada kabul gören arkeolojik görüşlere göre; insanlığınun avcı ve toplayıcı yaşam biçiminden yerleşik hayata geçmesindeki en önemli faktörler; açlık korkusu ve korunma ihtiyacıdır. Göbeklitepe bu tabuyu yıkmıştır. Zira; yerleşik yaşama geçişte dinsel inanışların da etkisinden olabileceğini ispatlamıştır.

TAKORAN VADİSİ Türkiye'nin en fazla su taşıyan ve akış hızı en yüksek olan nehirlereinden Fırat Nehri'nin yıllarca oluşturduğu Takoran Vadisi Şanlıurfa Siverek ilçesine 40 kilometre uzaklıktaki Mezra Mahallesi'nden başlayıp Adıyaman'ın Gerger ilçesine kadar uzanıyor. Yaklaşık 20 kilometre uzunluğundaki vadî Şimdiye kadar herhangi bir sporif ve kültürel faaliyette bulunmadığı bakir doğasıyla süslü yabani çiçeklere ve hayvanlara ev sahipliği yapıyor. zengin bitki örtüsünün yanı sıra pek çok doşaj mağara ve küçük koyun da barmadın bölge halkının "sak cennet" olarak isimlendirdiği vadî özellikle gün batımında suya yansyan zıkkılı ve kaya gölgelerıyla adeta renk çimbuşu oluşturuyor

EYYUBNEBİ BELDESİ Urfa-Mardin karayolunun 85.km'sinden sola sapan 16 km'lik asfalt olan sonunda (Şanlıurfa'ya 101 km) olan Eyyubnebi Beldesine varılır. Burada, Hz. Eyyub (a.s.) ve eşi Hz. Rahime'nin türbeleri ve Hz. Eyyub'u görmeye gelen Hz. Elyesa (a.s.) Peygamberin türbeleri bulunmaktadır. Bu belde'nin 400 yıldan beri Eyyubnebi adıyla anıldığı vakfyesinden anlaşılmaktadır. Yüzlerce yıldır bilhassa dini bayramlarda ve arife günlerinde bu mezarlar binlerce kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Efsaneye göre, Hz. Eyyub'ın otururken sırtı dayadığına inanılan büyük bir bazalt taşı ise, "Sabir Taşı" olarak bilinir ve ziyaret edilir. Hz. Eyyub (a.s.), Urfa'da şifa bulduktan sonra Eyyubnebi Beldesine geri dönmüştür. Burada uzun süre yaşamış mal, mülik ve evlat sahibi olmuştur. İmtihan öncesi sahip olduğu zenginliği fazlasıyla sahip olmuştur. Hz. Eyyub (a.s.), vefat edince Eyyubnebi Beldesine defnedilmiştir. Günlük diğrındaki ikinci makam, Hz. Eyyub (a.s.) 'un Hamam Hz. Rahime'nin türbesi olarak ziyaret edilmektedir. Rivayete göre; Hz. Eyyub (a.s.)'un çağdaşı olan Hz. Elyesa (a.s.), Hz. Eyyub (a.s.)'u görmek için Eyyubnebi Köyüne vardığında, buluşmaya ramak kala oracıkta vefat eder. Makamı, Hz. Eyyub'un Türbesine 500 metre mesafededir.

TÜRKİYENİN GURURU ATATÜRK BARAJI Baraj projesi 1960 yılında başlar, 10 Ocak 1991 tarihinde tamamlanır. Haziran 1992'de ise elektrik üretimine geçilir ve Harran Ovasını sulamaya başlar. Bunun neticesinde 2 yıldı 1 ürün alınan bu bereketli topraklardan yılda 2 ürün alınmaya başlanmıştır. **Atatürk Barajı gövde dolguşu bakımından dünya 6.sı; Türkiye'nin ise en büyük barajıdır.** Turizme olumlu katkı sağlayan bu hayati proje kapsamında baraj gölünde, yelken, kano, yüzme gibi birçok su sporuna yönelik organizasyonlar yapılabilmektedir.

RUMKALE Rumkale, Birecik Ovası'nın ve Halfetti'nin kuzeyinde, Fırat Nehri'nin kıyı kesiminde bir tepe üzerindedir. 12. yüzyılda Ermeni Piskoposluğunun merkezi haline gelmiştir. Halfeti sahil şeridinden başlayıp tarihi dokusuyla ilgi odaklı olan Savaşan Köyü'nde biten periyodik tekne turları Rum Kalenin İhtişamlı görüntüsünü ziyaretçilere sunmaktadır.

DEYR YAKUB (YAKUB MANASTIRI) Merkeze 10 km. uzaklıktadır. Hz. İbrahim Peygamber'in mücadele ettiği Kral Nemrut'un burayı sığındığı olarak kullanıldığına inanılır. Alında manastır olan yapı için, halk arasında Nemrut'un Tahta ya da **Çin Değirmeni** ifadeleri kullanılır. Manastırın kuzeybatısındaki ant mezarlık kitabede **Şardu Bar Manu'nun karnısı Amaşşemes** yazıldığı. Yazıt ve yapı 2-3. yy. ye tarihlenmektedir.

HARRAN KALESİ Harran Kalesi, şehrin güneydoğusunda şehir suruna bitişik olarak inşa edilmiştir. İslami kaynaklarda kalenin yerinde bir Sabii tapınağının bulunduğundan habesindedir. Enevi halfesi II. Mervan'ın 10 milyon dirhem altın harçyarak yaptırdığı sarayın, kalenin esasını oluşturduğuna tahmin edilmektedir. 90x130 metre boyutlarındaki kale üç katlıdır. Düzensiz dikdörtgen planındaki kalenin dört köşesinde onikişer birer kule bulunmaktadır.

BAZDA MAĞARALARI Harran-Hon el-Barur yolunun 16. km. sinden itibaren yolun her iki tarafında tarihi taş ocakları bulunmaktadır. Kayalarla yazılmış Arapça kitabelerden, bu taş ocağının 13. yüzyılda da aktif olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Çevredeki Harran, Şuayb Şehri ve Han el-Barur yapıları için binlerce yıl taş alınması neticesinde her iki mağarada da çok sayıda meydan, tünel ve galeriler meydana gelmiştir. Ayrıca uzun galeri ve tünellerle dağın çeşitli yönlerine doğru çıkartılar sağlanmıştır.